

Duinboeken

- J.H.A. Boerboom, Duinlandschap Scheveningen Wassenaar +/- 1300 - heden. Historisch-vegetatiekundige studie, 1957 (77 bladzijden).
- Beplanting en recreatie in de Haagse duinen. Rapport van de Adviescommissie Duinbeplanting. ITBON Mededeling Nr. 39, 1958. Hierin als bijlage: 'Begroeiing en landschap van de duinen onder Scheveningen en Wassenaar van omstreeks 1300 tot heden' (180 bladzijden).
- J.H.A. Boerboom, De plantengemeenschappen van de Wassenaaarse duinen (diss.). Wageningen, 1960 (135 bladzijden).

TEKST: FRANS BEEKMAN

Jan Boerboom (1926-2023) was afkomstig uit Den Haag en de aangewezen persoon om als plantensocioloog de vegetatie van het gebied Meijndel te onderzoeken. Later werkte hij in de tropische bosbouw in Suriname en was hij onderzoeker in Wageningen. De eenvoudig gestencilde studie uit 1957 in kwarto formaat op grijs papier vat de historische gegevens over het gebruik van de Wassenaaarse duinen op eenzijdig zeer dicht getypte bladzijden samen. Er is wel een 'Inhoud', maar in de doorlopende tekst geen indeling in hoofdstukken en paragrafen. Achterin het rapport is een gedetailleerd register van begrippen, personen en toponiemen. De bijlage in het 'gele ITBON boek' van 1958 is identiek aan die uit 1957 en heeft zes hoofdstukken met vele paragrafen. Deze studies volgen de goede Wageningse gewoonte om bij bodemkundige en vegetatiekundige proefschriften de geschiedenis van het onderzochte landschap toe te lichten.

Op soortgelijke manier had Joan van Steijn voor zijn proefschrift 'Duinbebossing' (1933) vrijwel dezelfde oudere literatuur en schriftelijke bronnen in de archieven bestudeerd, vooral wat de bomen en bebossingen betreft. Boerboom zocht naar de historische gegevens over vegetaties in de duinen. Hij deelde zijn rapport van 1958 in andere perioden in dan Van Steijn.

In de algemene inleiding van het proefschrift Boerboom uit 1960 wordt uitgelegd dat het aanvankelijk de bedoeling was voorafgaand aan de beschrijving van de huidige begroeiing hoofdstukken op te nemen over geologie, het vroegere landschap en de milieufactoren. Om praktische reden is later de voorkeur gegeven aan afzonderlijke publicaties. Dat verklaart de uitgave uit 1957. In het proefschrift staat summier als resultaat van het historisch onderzoek dat er grote verstuingen waren tot ver in de 19^e eeuw en dat het onwaarschijnlijk is dat het bosareaal in het verleden groter is geweest. Heel persoonlijk is de ontboezeming dat de fraaie en sfeervolle berkenbossen in Meijndel, Kijkhoek en Bierlap een grote bekoring verlenen aan die valleien.

Nu volgt een korte samenvatting van het rapport uit 1957/1958. Boerboom zoekt naar de rol van de mens in de gesteldheid van de grafelijke duinen in historische tijden. Veel informatie komt uit de pachtcontracten over de jacht op konijnen. Ook de helmbeplantingen van Delfland en Rijnland zijn een bron. Oude kaarten (32) zijn eveneens belangrijk. Duintoppen en duinvalleien staan sinds 1600 met naam op kaart en geven aanwijzing voor de begroeiing. In de 18^e eeuw komt de botanie op met onderzoekers als Johannes le Francq van Berkhey, Jan Kops en David de Gorter. Er verschijnen allerlei plannen om de duinen productiever te maken door landbouwontginningen en ook bosbouw. Vooral Daniël Gevers van Endegeest propageerde dit. De ontginning was afhankelijk van subsidie van het Rijk. Bekend zijn de proeven van bebossing met dennen door Winand Staring na 1850. De botanicus Laurens Vuyck bestudeerde voor zijn proefschrift uit 1898 de plantengroei die door de waterwinning vanaf 1874 was veranderd. De samenvatting van Boerboom loopt tot omstreeks 1950.

Maarten van Doorn & Jaap Mennema. De Haagse Beek. Een (natuur)historische verkenning. Sea Press, Den Haag, 1992 (98 bladzijden).

In dit aantrekkelijke boekje beschrijven de twee deskundige auteurs de Haagse Beek van nog geen acht kilometer lang tussen Kijkduin en de Hofvijver naast het Binnenhof.

Historicus Maarten van Doorn werkzaam op het Haags Gemeentearchief beschrijft de Haagse Beek nauwgezet vanaf het begin in het Schapenatjesduin bij Kijkduin. In de Segbroekpolder passeert de Beek boerderijen en landgoederen, zoals Zorgvliet. Daarna gaat de Beek ondergronds. Problemen met de afwatering, molens en overkluizingen komen aan bod. De omvorming van de Segbroekpolder tot open terrein met (anti)tankgrachten tijdens de Tweede Wereldoorlog was een enorme ingreep. Na 1945 werd het landschap hersteld met de aanleg van vijvers en

plantsoenen langs de nieuw aangelegde Segbroeklaan. Jaap Mennema, leraar biologie, botanicus Rijksherbarium en stadsecoloog van Den Haag beschrijft de natuur langs de Haagse Beek. Hij vindt de smalle rechte stukken van de Beek originele duinrellen. Een kenmerkende plant is er bijvoorbeeld de beekpunge, die ik mij als kind spelend bij de tankgracht goed herinner. We vingen er kikker-visjes. Opvallend is de zeebies langs delen van de nauwelijks stromende Haagse Beek. Ook de stinsenflora in de buitenplaatsen Meer en Bosch en Zorgvliet is bijzonder. De auteur doet suggesties voor een beter beheer.

Beide auteurs worstelen met het ontstaan en de stroomrichting van de Haagse Beek. Vanaf de waterscheiding bij Wassenaar stroomde aanvankelijk een duinwatering door de vlakte tussen twee strandwallen in de richting van de Maas. In het gebied Solleveld lag in de late middeleeuwen ook nog een watering. Door de oprukkende kustduinen stagneerde het water in het Segbroek. Aanvankelijk werd de Hofvijver gevoed vanuit 't Kleine Veentje (Zeeheldenkwartier). In het midden van de 14^e eeuw werd een verbinding gegraven door de smalle strandwal van Zorgvliet naar het natte Segbroek. De Haagse Beek stroomde sindsdien in 'omgekeerde' richting van Kijkduin naar de Hofvijver.

